

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: marketa.skodova@soc.cas.cz

Role mužů a žen

Technické parametry

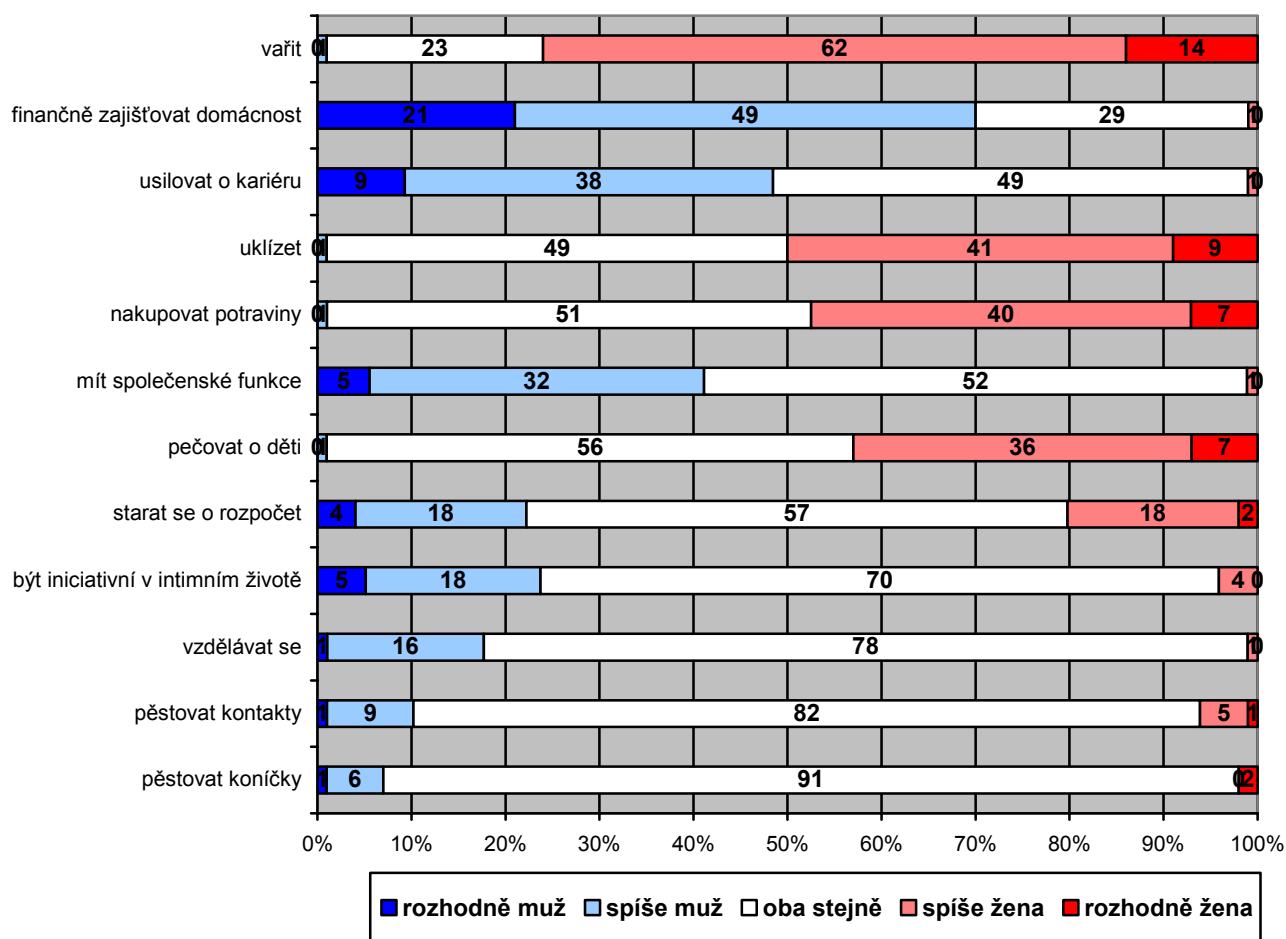
<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2007, v07-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>5. 11. - 12. 11. 2007</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1060</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV.4, OV.90, OV.91</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>6. prosince 2007</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Markéta Škodová</i>

Centrum pro výzkum veřejného mínění v listopadovém šetření zkoumalo názory obyvatel na rozdělení činností v rodině v závislosti na pohlaví. Další otázka pak mapovala, co česká veřejnost považuje za ukazatele úspěšnosti u mužů a u žen. Z výsledků vyplývá, že podle představ respondentů by muži i ženy v rodinách měli přibližně stejným dílem pěstovat koníčky a společenské kontakty, vzdělávat se, být iniciativní v intimním životě a starat se o rodinný rozpočet. Ti, kteří u těchto položek volili konkrétní pohlaví, se přikláněli spíše na stranu mužů – nejmarkantněji u možností „být iniciativní v intimním životě“ (23 %) a „starat se o rozpočet“ (22 %) a dále u položky „vzdělávat se“ (17 %).

Uklízet, nakupovat potraviny a pečovat o děti by měli podle názoru přibližně polovina veřejnosti stejným dílem muži i ženy, ovšem podíváme-li se podrobněji na výsledky shrnuté v grafu 1 na následující straně, vidíme, že muži jsou u

těchto položek zastoupení slabě nebo vůbec, zatímco „spíše“ a „rozhodně“ ženy by měly uklízet (50 %), nakupovat potraviny (47 %) a starat se o děti (43 %). Opačné rozdělení odpovědí je patrné u položek „usilovat o kariéru“ a „mít společenské funkce“ – i tyto znaky by měla mít obě pohlaví stejným dílem podle názoru poloviny veřejnosti. Zatímco ovšem ženy v odpovědích na tyto položky téměř absentují, „spíše“ a „rozhodně“ muži by měli usilovat o kariéru podle 47 % respondentů a podle 37 % z nich by se měli i zapojovat do společenských funkcí. Volba na základě pohlaví byla nejvýraznější u odpovědí na otázky, kdo v rodině by měl vařit a finančně zajišťovat domácnost. To, že by měly „spíše“ a „rozhodně“ vařit ženy, si myslí tři čtvrtiny dotázaných (76 %), „spíše“ a „rozhodně“ muži by měli finančně zajišťovat domácnost podle názoru 70 % respondentů.

Graf 1: Představy o rozdělení činností v rodině (v %)¹

Pozn.: Dopočet do 100 % u jednotlivých položek tvoří odpovědi „neví“.

¹ Otázka: „Kdo by měl podle Vás v rodinách a) nakupovat potraviny, b) pečovat o děti, c) dále se vzdělávat, d) pěstovat koníčky, e) finančně zajišťovat domácnost, f) být iniciativní v intimním životě, g) vařit, h) pěstovat společenské kontakty, i) starat se o rodinný rozpočet, j) zapojovat se do společenských funkcí, k) uklízet, l) usilovat o profesní kariéru?“

Subtilní dělicí linii mezi postoji k rozdělení činností v rodině postihuje metoda faktorové analýzy², která objevila v četnostech a vzájemných vazbách položek baterie tři faktory splňující Kaiserovo kritérium (viz tab. 1).

Při hodnotě eigenvalue 1 byla v případě prvního faktoru vyčerpaná variance 19,4 %, v případě druhého 17,4 % a v případě třetího 10 %. Celkem tedy všechny faktory vysvětlují 47 % celkové variability.

První z faktorů, který jsme nazvali Péče, je sycen položkami „vařit“, „uklízet“, „starat se o děti“ a „nakupovat potraviny“.

Druhý faktor Kariéra zahrnuje položky „pěstovat kontakty“, „dělat kariéru“, „vzdělávat se“ a „usilovat o společenské funkce“.

Třetí faktor „Aktivita“ obsahuje následující položky: finančně zajišťovat domácnost, starat se o rozpočet, být iniciativní v intimním životě a pěstovat koníčky.

Tab. 1: Rozložení faktorů (N=1060)

	Faktor Péče	Faktor Kariéra	Faktor Aktivita
Kdo má v rodině: vařit	,754	-,011	-,005
Kdo má v rodině: pečovat o děti	,739	-,033	,064
Kdo má v rodině: uklízet	,721	,014	-,116
Kdo má v rodině: nakupovat potraviny	,696	,060	-,033
Kdo má v rodině: mít společenské funkce	-,141	,668	,082
Kdo má v rodině: vzdělávat se	,108	,664	,020
Kdo má v rodině: dělat kariéru	-,150	,660	,243
Kdo má v rodině: pěstovat kontakty	,149	,619	,046
Kdo má v rodině: zajišťovat domácnost	-,196	-,037	,756
Kdo má v rodině: starat se o rozpočet	-,045	,045	,599
Kdo má v rodině: být iniciativní v intimním životě	,057	,134	,595
Kdo má v rodině: pěstovat koníčky	,093	,300	,415

Pozn.: Metoda hlavních komponent, rotované řešení Varimax, hodnota eigenvalue: 1. Barevně jsou označeny nejvyšší hodnoty faktorových skóre, kurzívou zátěže položek mimo dominantní faktory, zvýšené nad hladinu 0,3.

² Cílem faktorové analýzy je především redukce dat. Faktorová analýza umožňuje najít latentní (nepřímo pozorované) příčiny jejich variability. Díky těmto nalezeným proměnným (faktorům) lze redukovat počet proměnných při zachování maxima informace a též najít souvislosti mezi pozorovanými proměnnými a odvozenými faktory. Faktory je možné si představit jako skupiny typů, v nichž jsou hledány pravidelnosti.

Z rozložení odpovědí podle sociodemografických znaků vyplývá, že častěji jsou to muži, podle nichž má uklízet, starat se o děti, nakupovat potraviny a vařit „rozhodně žena“, zatímco ženy si častěji myslí, že o tyto činnosti se mají obě pohlaví dělit rovným dílem. Muži též častěji volili odpověď, že „spíše muž“ by se měl starat o rozpočet a pěstovat koníčky.

Co se týče věku respondentů, analýza ukázala, že podle názoru lidí šedesátiletých a starších by se měly věnovat domácím pracím (vaření, uklízení) spíše ženy.

Uklízení a péče o děti by mělo být doménou žen též podle obyvatel Jihomoravského kraje – ti si též častěji myslí, že muži by se měli spíše věnovat kariéře.

S rostoucím vzděláním respondentů pak roste podpora středové kategorie – „oba stejně“ – u všech sledovaných položek. Dá se tedy říci, že čím vyšší vzdělání respondent má, tím spíše souhlasí s dělením činností v rodině rovným dílem mezi muže i ženy.

Časové srovnání výsledků odpovědí na stejnou otázku nabízí tabulky 2 a 2a na následující straně. Je patrné, že postoje české veřejnosti se u většiny položek za posledních devět let téměř nezměnily.

Výjimku tvoří rozložení názorů občanů České republiky na to, kdo by měl v rodině nakupovat potraviny – zatímco v roce 1998 to měly být spíše ženy (alespoň to řeklo 60 % dotázaných), v roce 2007 se podpora tomuto názoru zmenšila o třináct procentních bodů. Ve srovnání s rokem 1998 též letos klesla podpora tvrzením, že výhradně ženy by v rodinách měly pečovat o děti (- 6 %), starat se o rozpočet (- 6 %) a vařit (- 5 %).

V případě mužů došlo k obdobnému poklesu u položky „být iniciativní v intimním životě“, kterou jim přisoudilo v roce 1998 úhrnem 27 % a o devět let později 23 % dotázaných. O devět procentních bodů na 70 % naopak u této položky vzrostl podíl těch, kteří se domnívají, že iniciativu v intimním životě by měli mít shodně oba – muž i žena.

**Tab. 2: Představy o rozdělení činností v rodině:
časové srovnání 1998-2007 (v %)**

	muž				žena			
	1998	2003	2006	2007	1998	2003	2006	2007
nakupovat potraviny	1	1	2	1	60	54	48	47
pečovat o děti	0	1	0	1	49	40	43	43
vzdělávat se	16	16	18	17	1	1	1	1
pěstovat koníčky	10	7	7	7	0	1	0	2
zajišťovat domácnost	74	64	73	70	0	1	0	1
být iniciativní v intimním životě	27	25	24	23	6	4	5	4
vařit	1	2	1	1	81	78	77	76
pěstovat kontakty	13	10	12	10	4	5	4	6
starat se o rozpočet	17	21	24	22	26	21	17	20
mít společenské funkce	41	35	38	37	1	2	1	1
uklízet	1	1	2	1	52	50	48	50
dělat kariéru	45	39	47	47	0	1	0	1

Pozn.: Dopočet do 100 % pro sloučené tabulky 2 a 2a tvoří odpovědi „neví“.
Zdroj: Naše společnost: VII/1998, I/2003, XI/2006 a XI/2007.

**Tab. 2a: Představy o rozdělení činností v rodině:
časové srovnání 1998-2007 (v %)**

	oba stejně			
	1998	2003	2006	2007
nakupovat potraviny	39	45	50	51
pečovat o děti	51	59	56	56
vzdělávat se	78	79	77	78
pěstovat koníčky	87	89	92	91
zajišťovat domácnost	26	34	27	29
být iniciativní v intimním životě	61	66	66	70
vařit	18	20	21	23
pěstovat kontakty	78	82	80	82
starat se o rozpočet	57	58	58	57
mít společenské funkce	48	55	53	52
uklízet	47	48	50	49
dělat kariéru	48	54	50	49

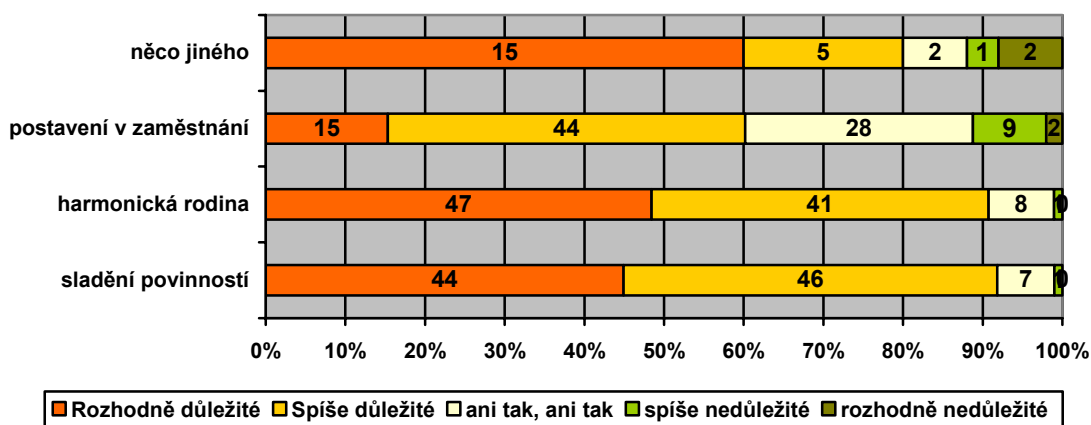
Pozn.: Dopočet do 100 % pro sloučené tabulky 2 a 2a tvoří odpovědi „neví“.
Zdroj: Naše společnost: VII/1998, I/2003, XI/2006 a XI/2007.

Další otázky zkoumaly, zda a jaké jsou rozdíly ve vnímání úspěšnosti mužů a žen. Respondentům byly předloženy stejné možnosti, u nichž měli pro obě pohlaví zhodnotit, zda se domnívají, že jsou důležité, nebo naopak nedůležité³.

Z odpovědí vyplynulo (viz grafy 2 a 3), že veřejnost má rozdílná měřítka pro vnímání úspěšnosti mužů a žen. Zatímco ženy jsou podle názoru respondentů vnímány okolím jako úspěšné zejména tehdy, když se jim podaří skloubit pracovní a rodinné povinnosti (řeklo to devět lidí z deseti při součtu odpovědí „rozhodně důležité“ a „spíše důležité“), v případě mužů je to ponejvíce v tom případě, když dosáhnou významného postavení v zaměstnání (uvedlo to 91 % dotázaných při součtu odpovědí „rozhodně důležité“ a „spíše důležité“). Sladění rodinných a pracovních povinností je synonymem společensky úspěšného muže pro 78 % respondentů, 17 % z nich na to nemá vyhraněný názor, a tak zvolilo odpověď „ani tak, ani tak“. Harmonická rodina je měřítkem úspěšnosti žen i mužů – v případě žen si to myslí 88 %, v případě mužů 83 % Čechů.

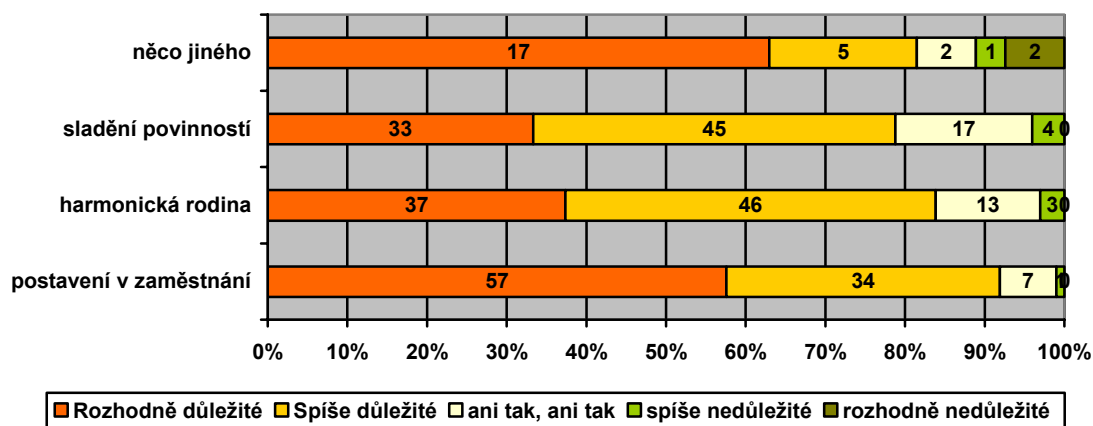
Jak už bylo řečeno, významné postavení je hodnoceno jako symbol úspěchu mužů. Že by na základě významného postavení v zaměstnání měly být ve společnosti obdobně hodnoceny ženy, si myslí o třetinu méně lidí, než je tomu v případě mužů – 59 % respondentů. Celých 11 % lidí navíc uvedlo, že u žen je tento ukazatel společenského úspěchu nedůležitý (při součtu odpovědí „spíše nedůležité“ a „rozhodně nedůležité“), v případě mužů si to myslí zanedbatelné jedno procento občanů.

Graf 2: Co považují obyvatelé za ukazatele úspěšnosti ženy (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % u jednotlivých položek tvoří odpovědi „neví“.

³ Otázky: „Jak důležité jsou podle Vás následující skutečnosti pro to, aby byla žena svým okolím považována v životě za úspěšnou? a) Dosažení významného postavení v zaměstnání, b) zajištění harmonické rodiny, c) sladění pracovních a rodinných povinností, d) důležité je něco jiného. Co?“ „Jak důležité jsou podle Vás následující skutečnosti pro to, aby byl muž svým okolím považován v životě za úspěšného? a) Dosažení významného postavení v zaměstnání, b) zajištění harmonické rodiny, c) sladění pracovních a rodinných povinností, d) důležité je něco jiného. Co?“

Graf 3: Co považují obyvatelé za ukazatele úspěšnosti muže (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % u jednotlivých položek tvoří odpovědi „neví“.

Analýza druhého stupně neprokázala statisticky významné závislosti, což znamená, že odpovědi na obě otázky jsou v populaci rozloženy rovnoměrně.

Z časové řady znázorněné v tabulce 3 je zjevné, že od roku 2004 stoupla o 9 % podpora názoru, že postavení v zaměstnání je „spíše důležité“ pro společenskou úspěšnost žen. Patrný je také nárůst podpory názoru, že coby měřítko společenského úspěchu muže je „spíše důležité“ jeho postavení v zaměstnání. Klesla naopak rozhodná podpora výrokům, že je to harmonická rodina a skloubení pracovních a rodinných povinností.

Jako „rozhodně důležité“ pro životní úspěch žen hodnotí lidé méně než v roce 2004 harmonickou rodinu (- 19 %) a sladění povinností (- 16 %).

Tabulka 3: Co považují obyvatelé za ukazatele úspěšnosti ženy/muže: časové srovnání 2004-2007 (v %)

	rozhodně důležité	spíše důležité	ani tak, ani tak	spíše nedůležité	rozhodně nedůležité
ŽENA	04/06/07	04/06/07	04/06/07	04/06/07	04/06/07
postavení v zaměstnání	16/16/15	35/45/44	32/26/28	14/9/9	2/2/2
harmonická rodina	66/50/47	29/40/41	3/7/8	1/1/1	0/0/0
sladění povinností	60/45/44	33/46/46	6/5/7	1/1/1	0/0/0
MUŽ					
postavení v zaměstnání	37/56/57	43/36/34	14/7/7	5/1/1	1/0/0
harmonická rodina	50/39/37	39/44/46	7/12/13	3/3/3	0/1/0
sladění povinností	50/36/33	37/43/45	8/15/17	3/3/4	0/1/0

Pozn.: Dopočet do 100 % u jednotlivých položek tvoří odpovědi „neví“.